

Euskal Herriko Ahotsak
ahotsak.com

Luis Irazola Zamalloa Txanbolinena

*Durango,
Bizkaia (1931)*

Aurkibidea

Biografia

1931an jaio zen [Tabira](#)ko [Landako](#) baserri-etxean, gaur egungo Tabira kalean, eta bertan eraiki zuen eraikin batean bizi da ordudanik. Aita abadiñoarra izan arren 3 urtegaz Durangora etorri zen; ama ordea, Zornotzako Eustoa auzokoa zuen. Gerra garaian Eustoan, Erletxetan, Marurin, Bilbon... egon ziren ebakuatuta. 9 urtegaz La Villako eskolara joan zen, eta 10-11 urtegaz Maristetara beranduago arte eta lanbideak ikasteko. 17 urtegaz "Industria Electrica Vascogada" tailerrean hasi zen beharrean. 22 urtegaz soldadu joan eta 24 urterekin itzuli zenean etxetresna elektrikoen denda-tailerra zabaldu zuen. Bertan aritu zen beharrean jubilatu arte. Ezkondu ostean, etxe zaharra bota eta 4 solairuko eraikina eraiki zuen; orduan egin zuen eraikuntza lanetan lehenengo ahalegina. Beranduago, Zengotitarenean pabilioi bat eraiki zuten. Abadiñoako Mari Tere Uribelarreagaz ezkondu eta 3 seme-alaba hazi zituzten.

Zintak

DUR-019

- **Proiektua:** Durangoko ahotsak
- **Elkarrizketatzailea(k):** Errazti Igartua, Alberto - Goiria Mendiolea, Nerea
- **Data:** 2010-02-25
- **Iraupena:** 140 min
- **Euskarria:** Bideo digitala
- **Kodifikatzailea:** Elexpuru, Juan Martin

Pasarteak

1. Tabiran dena baserri-etxeak lehen

- **Erref:** DUR-019/002
- **Iraupena:** 0:01:56. **Hasi:** 00:03:24. **Bukatu:** 00:05:20

- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Herria, azpiegitura » Herri-antolaketa » Aldaketak eta arazoak
- Politika » Gerra zibila (1936-1939) » Borroka

Laburpena:

Tabira lehendik hona asko aldatu da. Lehen ia dena baserria zen. Gerra garaian, bonbardaketak izan zirenean, Durangon kalteak izan zituen auzoak, baina beren etxeak ez.

2. Hutsagatik salbatu Cervera itsasontziaren erasotik

- **Erref:** DUR-019/003
- **Iraupena:** 0:02:00. **Hasi:** 00:05:20. **Bukatu:** 00:07:20
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Politika » Gerra zibila (1936-1939) » Borroka
- Politika » Gerra zibila (1936-1939) » Ihes egin beharra

Laburpena:

Gerratik ihesi, Austoan, Erletxen eta Marurin egon ondoren, Bilbora heldu ziren. Hemen hutsagatik salbatu ziren Cervera itsasontziaren kanoikada batetik. Gero, Lamiakora joan zirenean, Artxandatik tiratzen zieten.

3. Aita Bilbotik Durangora bizikletan, nahiz eta ez jakin

- **Erref:** DUR-019/004
- **Iraupena:** 0:01:22. **Hasi:** 00:07:20. **Bukatu:** 00:08:42
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Politika » Gerraostea eta Francoren diktadura » Gerratik itzulera
- Politika » Gerra zibila (1936-1939) » Ondasunen galera

Laburpena:

Bilbon zeudela jakin zuten Durangoko etxea errekeisatu egin behar zietela. Orduan, aita bizikleta bat hartu (ez zekien ibiltzen) eta Durangora itzuli zen. Auzoko emakume lotsagabe bat aurkitu zuen etxearen jabe egin nahian, eta airean bidali zuen. Denak itzuli zirenean, katua aurkitu zuten ate aurrean miauka.

4. Durangoko bonbardaketa

- **Erref:** DUR-019/005
- **Iraupena:** 0:02:43. **Hasi:** 00:08:42. **Bukatu:** 00:11:25
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Politika » Gerra zibila (1936-1939) » Borroka

Laburpena:

Durangoko bonbardaketa izan zenean, zanga batean ezkutatuta egon ziren. Bukatu zenean, Tabiratik Durangora joan eta hildakoak ikusi zituzten kalean.

Artean umea zen Luis. Beste anaia bat gurdiaz satsa garraiatzen harrapatu zuen bonbardaketak.

5. Asto deabrua

- **Erref:** DUR-019/007
- **Iraupena:** 0:01:50. **Hasi:** 00:10:47. **Bukatu:** 00:12:37
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Ohiturak eta bizimodua » Kontakizunak eta sinesmenak » Anekdotak, kontakizunak
- Baserria » Baserriko lanak » Baserriko animaliak

Laburpena:

<p>Asto deabru bat izan zuten. "Arre Periko!" esanez gero, hankaz gora botatzen zuen gainekoa.</p>

6. Baserri-etxea "moroak egindakoa" agian

- **Erref:** DUR-019/010
- **Iraupena:** 0:00:41. **Hasi:** 00:16:04. **Bukatu:** 00:16:45
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Baserria » Baserriko bizimodua » Baserriaren historia eta kokalekua

Laburpena:

Baserria oso zaharra zen, esaten zuten moroak egindakoa zela.

7. Baserria nolakoa zen

- **Erref:** DUR-019/012
- **Iraupena:** 0:02:06. **Hasi:** 00:17:00. **Bukatu:** 00:19:06
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Baserria » Baserriko bizimodua » Baserriaren historia eta kokalekua

Laburpena:

<p>Paretak okertuta zituen baserri zaharrak. Etxea barrutik nolakoa zen deskribatzen du. Korta erabiltzen zen komuntzat. Ez zuten urik, berak sartu zuen artean mutikoa zela.</p>

8. 'Cara al Sol'

- **Erref:** DUR-019/014
- **Iraupena:** 0:01:52. **Hasi:** 00:20:48. **Bukatu:** 00:22:40
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Politika » Politika eta Franco

Laburpena:

<p>Bederatzi urterekin hasi zen eskolan. Beti Cara al Sol kantatzen, don German falangistarekin. Gero, maristetara joan zen.</p>

9. 27 pezetako isuna eta kartzela euskaraz egiteagatik

- **Erref:** DUR-019/016
- **Iraupena:** 0:01:20. **Hasi:** 00:24:12. **Bukatu:** 00:25:32
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Politika » Gerra zibila (1936-1939) » Errepresioa
- Politika » Jarrera politikoak » Liskarrak politikan

Laburpena:

Ama bati 27 pezetako isuna eta kartzela ezarri zioten, alabari "Edurne" deitzeagatik. Eta beste bati "Garbiñe" deitzeagatik ere bai. Herriko falangista bat izaten zen salatzailea.

10. Luisen anaiaren kalbarioa

- **Erref:** DUR-019/018
- **Iraupena:** 0:02:03. **Hasi:** 00:26:08. **Bukatu:** 00:28:11
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Politika » Gerra zibila (1936-1939) » Borroka
- Politika » Jarrera politikoak » Liskarrak politikan

Laburpena:

Luisen anaia bat 16 urterekin Solluben ibili zen gudari; zaurituta etorri zen etxera. Gero karlistek eurekin eraman zuten gerrara. Itzuli zenean, falangisten buruak salatu eta beste bost urte pasatu behar izan zituen Afrikan. Oso gaiztoa ei zen falangisten burua.

11. Durangoko gerra osteko alkateak

- **Erref:** DUR-019/021
- **Iraupena:** 0:01:32. **Hasi:** 00:30:56. **Bukatu:** 00:32:28
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Herria, azpiegitura » Herri-antolaketa » Udala

Laburpena:

Falangista batek agintzen ei zuen herrian. Durangoko gerra osteko alkateak izendatzen ditu. Karlistak ziren asko.

12. Hegazkinak metrailatu zituenekoa

- **Erref:** DUR-019/023
- **Iraupena:** 0:01:12. **Hasi:** 00:33:22. **Bukatu:** 00:34:34
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Politika » Gerra zibila (1936-1939) » Borroka

Laburpena:

Baserrian zeudela, belarra ebakitzera joan ziren bera eta anaia; hegazkin bat etorri eta metrailatu egin zituzten. Eurak libratu ziren, baina ahuntza garbitu zuten.

13. Etxe-erre batzen

- **Erref:** DUR-019/026
- **Iraupena:** 0:01:09. **Hasi:** 00:38:56. **Bukatu:** 00:40:05
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Familia eta harremanak » Herriko giroa » Auzokoen arteko harremana

Laburpena:

Abadiñon bazen ermandadea. Nola funtzionatzen zuen kontatzen du. Etxea erretzen zenean, herriko parrokoak iragartzen zuen "etxe-erre batzen" etorriko zirela (Luisen emaztea mintzo da). Jendeak diru asko ematen zuen.

14. "Garibaldi" abarketagilea

- **Erref:** DUR-019/028
- **Iraupena:** 0:00:42. **Hasi:** 00:42:48. **Bukatu:** 00:43:30
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Lanbideak » Antzinako lanbideak » Artisauak
- Familia eta harremanak » Herriko giroa » Pertsonaia ezagunak

Laburpena:

Bazen "Garibaldi" esaten zioten abarketagilea, oso famatua. Umeak adarra jotzen ibiltzen ziren.

15. Arratiatik-eta Tabirako errotara

- **Erref:** DUR-019/030
- **Iraupena:** 0:01:46. **Hasi:** 00:44:10. **Bukatu:** 00:45:56
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Baserría » Baserriko lanak » Errota

Laburpena:

Tabiran errota egon zen eta gerra ostean Arratiatik eta Berriz aldetik etortzen ziren hara, beste gehienak itxita zeuden eta. Zabalik zeuden eskualdeko beste errota izendatzen ditu.

16. Artobizarra erretzen

- **Erref:** DUR-019/032
- **Iraupena:** 0:01:50. **Hasi:** 00:47:40. **Bukatu:** 00:49:30

- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Familia eta harremanak » Lagunartea eta familia » Umetako kontuak

Laburpena:

Errazionamenduaz. Askok tabakoa olioarekin trukutzen ei zuten. Kuarteroia erretzen zuen aita, mutikoei arto-maluta, arto-bizarra eta patata-orria ere bai. Behin erein zuten tabakoa baina ez zen ondo lehertu. Edozer gauza erretzen zen orduan. Andreak ez zuten erretzen.

17. Izurtzako txakolindegia

- **Erref:** DUR-019/034
- **Iraupena:** 0:01:03. **Hasi:** 00:50:00. **Bukatu:** 00:51:03
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Aisia » Taberna giroa » Beste lokal batzuk

Laburpena:

Behin anaiak sagardoa egin zuen baina txarra irten zitzaion. Txakolindegia pare bat bazen inguruan, horietako bat izurtzan.

18. Amaren modukorik ez dago munduan ezer

- **Erref:** DUR-019/037
- **Iraupena:** 0:00:43. **Hasi:** 00:56:15. **Bukatu:** 00:56:58
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Iritziak » Bizitzarekiko ikuspegia

Laburpena:

Oso ama ona izan du, "amaren modukorik ez dago munduan ezer". Jenio bizikoa, hori bai, idizila prest egoten zen ate ostean.

19. Ehiza nagusia ugaritu da

- **Erref:** DUR-019/042
- **Iraupena:** 0:00:56. **Hasi:** 01:12:28. **Bukatu:** 01:13:24
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Aisia » Mendia eta hondartza » Errekako arrantza eta ehiza

Laburpena:

Lehen hegabera asko etortzen zen eta erbia ere gehiago zegoen, nahiz eta ehiza nagusia gutxiago egon, basurdeak eta. Orain asko ugaritu da, orkatzak ere orain alde guztietan daude.

20. Turoia harrapatu emazteak

- **Erref:** DUR-019/043
- **Iraupena:** 0:03:34. **Hasi:** 01:13:24. **Bukatu:** 01:16:58

- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Natura » Fauna » Basoko animaliak
- Ohiturak eta bizimodua » Kontakizunak eta sinesmenak » Anekdotak, kontakizunak

Laburpena:

Katamixarrak ikusten dira orain ere. Emazteak erratzaz turoi bat harrapatu zuen behin. Ez zekiten zer animalia zen, eta Aranzadikoek argitu zuten zalantza. Errusiatik barkuren batean etorritakoa izan ei zitekeen. Ogigaztaiak eta azkonarrak ere badaude. Sasoi batean ugabereak ("nutria") ikusten ziren dezente, baina orain ez. Durangori "zapo-herri" edo "tronperri" esaten zaio.

21. "Errekako pirata"

- **Erref:** DUR-019/044
- **Iraupena:** 0:04:00. **Hasi:** 01:16:58. **Bukatu:** 01:20:58
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Aisia » Mendia eta hondartza » Errekako arrantza eta ehiza

Laburpena:

"Errekako pirata" deitzen zioten Luisi. Makila luze baten puntan sardexka ipinita egiten zuen arrantzan, "arrankariak" (amuarrainak) harrapatzen zituen horrela. Behin guardia zibilak harrapatu arrantzan eta arrankariak ospitalera eroateko agindu zion.

22. Errekako arrantza-tresnak

- **Erref:** DUR-019/045
- **Iraupena:** 0:02:20. **Hasi:** 01:20:58. **Bukatu:** 01:23:18
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Aisia » Mendia eta hondartza » Errekako arrantza eta ehiza

Laburpena:

Itsasoko karramarroak agertu ziren behin aitzak botatako sarean. Orain ere ezkailuak harrapatzen ditu butroiaz. Tresmailua, butroia eta sarea zer diren. Egunez egiten zuten arrantzan.

23. Dinamitaz arrantzan

- **Erref:** DUR-019/046
- **Iraupena:** 0:01:27. **Hasi:** 01:23:18. **Bukatu:** 01:24:45
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Aisia » Mendia eta hondartza » Errekako arrantza eta ehiza
- Ohiturak eta bizimodua » Kontakizunak eta sinesmenak » Anekdotak, kontakizunak

Laburpena:

Behin Izurtzara joan ziren dinamitaz arrantzan egitera. Lehertu eta egundoko sarraskia egin zuten. Oso ezjakinak ei ziren artean.

24. Errekako arrainak

- **Erref:** DUR-019/047
- **Iraupena:** 0:02:22. **Hasi:** 01:24:45. **Bukatu:** 01:27:07
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Aisia » Mendia eta hondartza » Errekako arrantza eta ehiza

Laburpena:

Ezkailuak eta arrankariak "benakiaz" harrapatzen ziren uholde egunetan. Errekako karramarroak ere baziren. Orain "seinale-karramarroak" daude, diputazioak botatakoak. Aingirak ere harrapatzen ziren.

25. Barkutik uretara jausi

- **Erref:** DUR-019/048
- **Iraupena:** 0:01:19. **Hasi:** 01:27:07. **Bukatu:** 01:28:26
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Ohiturak eta bizimodua » Kontakizunak eta sinesmenak » Anekdotak, kontakizunak

Laburpena:

Mutikotan Ondarroara joan ziren behin eskolatik, eta han barkuz ibilaldi bat egiten zihardutela uretara jausi zen Luis.

26. Tiragomaz bonbillak apurtzen

- **Erref:** DUR-019/050
- **Iraupena:** 0:03:40. **Hasi:** 01:29:08. **Bukatu:** 01:32:48
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Familia eta harremanak » Lagunartea eta familia » Umetako kontuak

Laburpena:

Behin tiragomaz farol bateko bonbilla apurtu zuen. Udaletxera deitu eta 27 pezetako isuna jarri zioten. Amak ordaindu zuen isuna. Nobiotan beste bat apurtu zuen, argiak "molestatu" egiten zielako.

27. Andregaia izango zenarengandik belarrondokoa

- **Erref:** DUR-019/053
- **Iraupena:** 0:02:07. **Hasi:** 01:38:38. **Bukatu:** 01:40:45
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Ohiturak eta bizimodua » Kontakizunak eta sinesmenak » Anekdotak, kontakizunak
- Familia eta harremanak » Bikote kontuak

Laburpena:

Berrizko taberna batean, Luisen aurrean zihoan zerbitzariari zirri egin zioten izterrean eta hark buelta eman eta belarrondokoa eman zion Luisi. Ez zen Luis izan eta begira zegoen gizon batek argitu zuen kontua.

28. Lutoaz zegoelako ezin dantzan egin

- **Erref:** DUR-019/055
- **Iraupena:** 0:01:56. **Hasi:** 01:43:24. **Bukatu:** 01:45:20
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Familia eta harremanak » Bikote kontuak » Ligatzea

Laburpena:

Andregaiaren neba oinaztarriak hil zuen eta lutoaz etortzen zen neska Durangora, baina ezin Luisekin dantzan egin.

29. Baietz begi bati haginka egin!

- **Erref:** DUR-019/060
- **Iraupena:** 0:01:52. **Hasi:** 01:53:00. **Bukatu:** 01:54:52
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Aisia » Kirola » Herri-kirolak

Laburpena:

Garcia Ariñok Azkarateri 22-2 irabazi zionean, Loiolan egin zuten ospakizun bazkaria. Gero Durangora etorri eta bilbotar batek egindako txantxa kontatzen du: "baietz begi bati haginka egin!"

30. Fruta lapurrak salatu txilinan

- **Erref:** DUR-019/062
- **Iraupena:** 0:01:14. **Hasi:** 01:55:54. **Bukatu:** 01:57:08
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Ohiturak eta bizimodua » Kontakizunak eta sinesmenak » Anekdotak, kontakizunak

Laburpena:

Fruta harrapatzen zuten baratzetik, eta pita bat ipini zuten txilinekin. Lapurretara etorri zirenean, berehala konturatu ziren txilin hotsera eta lapurrek ospa egin zuten

31. Luisi esker baimendu zen erromeria

- **Erref:** DUR-019/063
- **Iraupena:** 0:01:41. **Hasi:** 01:57:08. **Bukatu:** 01:58:49
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Politika » Jarrera politikoak » Abertzaleak
- Aisia » Jai-giroa » Erromeriak

Laburpena:

San Inazio egunez nazionalisten eguna zen eta Zornotza aldera joaten ziren egun pasa. Ez zuten plazan erromeria egiten uzten, eta Luisen eskariari esker lortu zen alkatearen baimena.

32. Berak ezkutatutako zapatak ezin aurkitu

- **Erref:** DUR-019/065
- **Iraupena:** 0:01:42. **Hasi:** 02:02:18. **Bukatu:** 02:04:00
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Ohiturak eta bizimodua » Kontakizunak eta sinesmenak » Anekdotak, kontakizunak

Laburpena:

Behin zapata berriek min ematen zioten; erantzi eta arbi artean ezkutatu zituen. Zornotzatik bueltan, bila joan eta ezin izan zituen aurkitu, baina hurrengo egunean joan eta han zeuden.

33. Lau urte andregaiari lehen musua emateko

- **Erref:** DUR-019/067
- **Iraupena:** 0:01:18. **Hasi:** 02:05:12. **Bukatu:** 02:06:30
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Familia eta harremanak » Bikote kontuak » Ligatzea

Laburpena:

Lau urte pasatu ziren andregaiari lehenengo musua eman orduko. Gai horretan errespetu handikoa izan da bera.

34. Neskarengana bizikletan dotore jantzita

- **Erref:** DUR-019/070
- **Iraupena:** 0:01:13. **Hasi:** 02:09:15. **Bukatu:** 02:10:28
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Familia eta harremanak » Bikote kontuak » Ligatzea

Laburpena:

Luis dotore-dotore jantzita eta zapata distiratsuekin joaten zen Abadiñora andregaiarengana. Abadiñoko neskari ederreña eraman ei zuen.

35. Inguruko herrietako euskarak

- **Erref:** DUR-019/073
- **Iraupena:** 0:01:32. **Hasi:** 02:15:00. **Bukatu:** 02:16:32
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Euskara » Euskalkia, herri hizkerak, euskara batua

Laburpena:

<p>Elorrio eta Otxandioko euskara Durangokoaren ezberdinak dira. Otxandiokoa beste mota bat da. Ermukoa Eibarkoaren antzekoa. Mallabia, Abadiño, Mañaria eta Iurreta, berriz, Durangokoaren berdintsua. Zornotzakoa ere bai, baina Arratia aldera jotzen du apur bat.</p>

36. Trena "tximistburdixe"

- **Erref:** DUR-019/074
- **Iraupena:** 0:01:38. **Hasi:** 02:16:32. **Bukatu:** 02:18:10
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Euskara » Lexikoa

Laburpena:

"Trena" esaten da baina euskaraz berez "tximistburdixe" ei da. Bide mota ezberdinez.

Ahotsak.eus-eko edukiarekin sortutako dokumentu automatikoa.

2025-06-01

CC-by-sa | Ahotsak.eus

Badihardugu Euskara Elkarte

Markeskua Jauregia, 20600 Eibar

943121775 - ahotsak@ahotsak.com